

Інна САХНЕВИЧ

УДК 378.070

ІНТЕГРОВАНИЙ СПЕЦКУРС З ОСНОВ МЕДІАКОМПЕ- ТЕНТНОСТІ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

© Сахневич І., 2012

Ключові слова: медіаграмотність, медіакомпетентність, фахова навчальна дисципліна, гуманітарне спрямування, пропедевтичний семінар.

свічені спеціалісти нині «входять у світ» з умінням працювати у доволі жорстких умовах, які визначає епоха тотальної глобалізації та інформатизації суспільства, перебудови економічного розвитку країни із застосуванням технологій, зорієнтованих на заощадження енергії та природних ресурсів високим рівнем медіакультури. Медіаграмотний фахівець нафтогазового профілю – це висококваліфікований спеціаліст, який має розвинену здатність до сприйняття, творення, аналізу, оцінювання медіатекстів, до розуміння соціокультурного та політичного контексту функціонування медіа в сучасному світі, зокрема технічного спрямування, з умінням самостійно ухвалювати відповідні професійні рішення.

Проблема застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців нафтогазового профілю, згідно з вимогами європейської освіти, стає дедалі актуальнішою, оскільки майбутні інженери мають бути ерудованими, мати глибокі професійні знання, творчо працювати.

Питання використання медіаосвітніх технологій як складника впровадження інформаційних аспектів навчання не є новим у сучасній науці. Воно стало предметом ґрунтовного вивчення таких дослідників, як Н. Волкова, Р. Гришкова, Н. Духаніна, Л. Лепська, Г. Онкович та ін. Спроби до-

слідити роль, функції, форми та методи використання засобів мас-медіа, технічних та художніх засобів навчання у навчально-виховному процесі загальноосвітньої та вищої школи були зроблені Л. Баженовою, В. Єгорова, Л. Зазнобіною, С. Пензіним, Л. Прессманом, О. Федоровим, О. Шариковим, Ю. Усовим та ін. Про активізацію розвитку медіаосвіти та медіаграмотності в Україні свідчать дослідження українських науковців Р. Бужикова, Д. Заруби, М. Чабаненко, І. Чемерис, Ю. Казакова, Н. Шубенко та ін. На часі розв'язання проблеми спеціальної підготовки майбутніх технічних фахівців за допомогою залучення медіаосвітніх технологій. Ця проблема актуальна особливо зараз, в епоху глобалізації інформаційного простору, оскільки саме медіаосвічені фахівці здатні ефективно реалізувати творчий потенціал в ухваленні рішень, самостійному пошуку, обробці та критичному аналізі необхідної інформації професійного спрямування. Саме тому **метою** нашого дослідження є визначення ефективності спецкурсу з основ медіакомпетентності та можливих способів його інтегрування у професійну підготовку майбутніх фахівців технічних ВНЗ. Серед основних **завдань** ми виокремлюємо такі: визначити основні змістові блоки спецкурсу; сформулювати його мету й завдання; обґрунтувати можливі способи його впровадження у професійну підготовку в технічних ВНЗ. **Новизну** дослідження визначає гіпотеза про те, що професійна підготовка майбутніх фахівців технічного ВНЗ буде ефективнішою за умови використання медіаосвітніх технологій, а відтак – і відповідного рівня медіаграмотності студентів.

З метою перевірки ефективності педагогічних умов упровадження медіаосвітніх технологій у професійну підготовку майбутніх фахівців нафтогазового профілю ми розробили експериментальний спецкурс із вивчення основ медіакомпетентності (медіаграмотності) для студентів технічних спеціальностей за основним напрямом підготовки «Нафтогазова справа».

Орієнтуючись на дослідження Ю. Ка-

закова [2, 123], Н. Леготіної [5, 97–98], в основу спецкурсу ми заклали чотири основні блоки:

- *змістовий*, який охоплює базові елементарні теоретичні знання (поняття, терміни) з медіаосвіти;

- *мотиваційний*, який забезпечує необхідні мотиваційні компоненти для розвитку медіакультури майбутніх технічних фахівців як необхідного складника їхньої професійної культури. Цей блок акцентує увагу студентів на актуальних проблемах сучасної медіаосвіти в епоху зростання глобалізації та інформатизації суспільства, обґрунтовує потребу формування медіакультури сучасного технічного фахівця;

- *організаційно-діяльнiсний, або практичний* блок, спрямований на розвиток та формування основних медіаосвітніх знань, умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності майбутніх технічних фахівців нафтогазового профілю. Практичні завдання формують основу цього блоку та сприяють аспектному аналізу фахових медіаосвітніх текстів, виявленню особливостей їхнього функціонування залежно від форми та жанру, а також розвитку творчих здібностей у процесі відтворення медіатекстів;

- *діагностико-корекційний*, спрямований на аналіз, оцінювання та корекцію результатів, тобто набутих медіаосвітніх знань, умінь та навичок.

Змістовий та мотиваційний блоки мають *інваріантний* характер, що вказує на їхню універсальність у застосуванні в процесі формування медіакультури майбутніх фахівців технічного профілю за різними напрямами спеціалізації. Практичний і діагностико-корекційний блоки є *варіативними*, оскільки студентам запропоновано звернути увагу на ті приклади фахових медіаосвітніх текстів, які відповідають основним напрямам професійної підготовки нафтогазового профілю, а саме: «Нафтогазова справа», «Гірництво», «Буріння», «Зварювання», «Геологія» тощо.

Виокремлення чотирьох зазначених вище блоків зумовлене необхідністю **уні-**

версальності застосування спецкурсу для медіаосвіти студентів будь-яких технічних спеціальностей, а також наявності основних показників рівнів медіаграмотності особистості, а саме: мотиваційного, контактного, інформаційного, практико-операційного, перцептивного, оцінного (інтерпретаційного) і творчого. Основна **мета** – формування медіакомпетентності (медіаграмотності) майбутніх фахівців нафтогазового профілю як одного з ключових рівнів медіакультури особистості – необхідного складника професійної культури спеціаліста. Реалізація цієї мети передбачає досягнення певних **цілей**, зокрема:

- формування мотивації медіаосвіти майбутніх технічних фахівців на прикладі фахових медіаосвітніх джерел;

- розвиток сприйняття медіаосвітньої інформації у різних формах та жанрах, а також формування вмінь та навичок критичного аналізу медіаосвітніх текстів фахового спрямування;

- опанування різних форм самовиявлення за допомогою галузевих медіаосвітніх засобів масової інформації.

Серед основних **завдань** спецкурсу ми виокремили такі:

- навчити студентів – майбутніх технічних фахівців - грамотно сприймати та критично оцінювати фахові медіаосвітні тексти у різних формах і жанрах;

- прищепити студентам смак до аргументованого критичного осмислення медіаосвітніх текстів фахового спрямування;

- виробити навички використання набутих знань та умінь для створення власних медіатекстів на елементарному рівні;

- заохотити студентів до самостійного використання набутих медіаосвітніх знань у професійній підготовці під час навчання у вищих технічних навчальних закладах (ВТНЗ), а також у майбутній самостійній професійній діяльності.

Теоретико-методологічне дослідження проблеми ефективності впровадження медіаосвітніх технологій у професійну підготовку технічних фахівців нафтогазового профілю дало нам змогу виокремити серед

основних педагогічних умов інтеграцію їх у навчальний процес ВТНЗ. Зважаючи на гуманітарний характер медіаосвіти, реалізація такої умови передбачає, на наш погляд, таке: пошук фахових навчальних дисциплін із гуманітарним складником для налагодження зв'язку між гуманітарною та професійною (технічною) підготовкою студентів у ВТНЗ [1, 127], а також пошук ефективної форми впровадження спецкурсу з основ медіакомпетентності у професійну підготовку майбутніх фахівців нафтогазового профілю. Технічне спрямування професійної підготовки у ВТНЗ передбачає мінімальну кількість навчальних годин (як аудиторних, так і для самостійної та індивідуальної роботи) для оволодіння інформацією гуманітарного циклу. Певною мірою розв'язати цю проблему може компактне змістове наповнення спецкурсу з урахуванням навчальних годин, приділених оволодінню інформацією гуманітарного спрямування відповідно до розроблених навчальних робочих планів і програм навчальних дисциплін професійної підготовки у ВТНЗ. Наш експеримент показав, що за таких умов однією з ефективних форм упровадження медіаосвіти та медіаосвітніх технологій у рамках професійної підготовки майбутніх фахівців нафтогазового профілю може стати пропедевтичний семінар.

Пропедевтика (з давньогрецької – *попередньо навчаю, готую*) – скорочений виклад будь-якої науки в систематизованому вигляді, тобто підготовчий, вступний курс до будь-якої науки, що випереджає більш глибоке і детальне вивчення відповідної дисципліни. Семінарське заняття, за визначенням М. Фіцули, – це вид навчально-практичних занять студентів ВНЗ, який передбачає самостійне вивчення студентами за завданням викладача окремих питань і тем лекційного курсу з оформленням матеріалу у вигляді реферату, доповіді, повідомлення тощо [4, 127]. Пропедевтичний семінар, на нашу думку, є ефективною формою впровадження основ медіакомпетентності у професійну підготовку майбутніх технічних фахівців із декількох причин, а саме:

• за його допомогою медіаосвіту (гуманітарний складник) буде успішно інтегровано у професійну підготовку (технічний складник) студентів;

• він дасть змогу подати медіаосвіту як вступний, підготовчий навчальний курс у рамках професійної освіти;

• саме він спрямовуватиме основну навчальну діяльність студентів у самостійно-пізнавальну, що є особливо ефективним, зважаючи на обмеженість навчальних годин тих дисциплін, які можуть успішно інтегрувати медіаосвіту;

• семінар передбачатиме доволі зручну форму контролю рівня засвоєних засобами медіаосвіти знань, умінь та навичок у вигляді оформлення та обговорення реферату, підготовки доповіді чи повідомлення, а в процесі роботи над науковим текстом – практику коментованого читання – тобто тих навчальних практичних форм занять студентів, які у технічному ВНЗ є доволі ефективними через використання багатьох інформаційних джерел, зокрема й медіаосвітніх.

Як уже було зазначено, спецкурс з основ медіакомпетентності майбутніх технічних фахівців може бути ефективним за умови компактного змістового наповнення. Це зумовлює певну обмеженість змістового блоку спецкурсу у теоретичному аспекті (на розгляд студентів винесено тільки базові терміни та поняття), а також у виборі основних форм медіаосвітніх засобів. Серед основних понять медіаосвіти розглядаються такі: *медіакультура, медіаграмотність, медіакомпетентність, медіаімунітет особистості, критичне мислення, пріоритетні напрями розвитку медіаосвіти у світі (США, Канада, Німеччина, Франція, Велика Британія, Росія) та в Україні, канадська концепція медіаосвіти як одна з найефективніших моделей медіаосвіти у світі, концепція впровадження медіаосвіти в Україні.*

Коло найпопулярніших серед молодіжної аудиторії медіазасобів обумовило вибір основних медіаосвітніх технологій – складників нашого спецкурсу:

– пресотехнології на прикладі друкованих та інтернет-видань фахових навчальних газет і журналів;

– інтернет-технології або мережевої технології на прикладі фахових сайтів, електронних бібліотек, електронних довідників тощо, кінотехнології (на прикладі документальних і художніх фільмів з фаху).

Тематику найскладніших проблем у галузі медіаосвіти покладено в основу змістових модулів нашої програми спецкурсу. Це, зокрема, проблема неякісної реклами в Інтернеті; проблема пропаганди в Інтернеті; проблема жорстокості й насильства в Інтернеті; проблема фотомонтажу у друкованих та мережевих періодичних виданнях тощо.

У процесі теоретичного дослідження з медіаосвіти і медіаосвітніх технологій ми виявили, що реалізація їх у професійній підготовці майбутніх технічних фахівців буде ефективнішою за умови розробки медіатехнологічних карт. Враховуючи результати опитування студентів щодо популярності фахових медіаосвітніх засобів, спецкурс із основ медіакомпетентності можна подати такими медіатехнологічними картами: пресотехнологічною, інтернет-технологічною та кінотехнологічною. За формою такі карти, можливо, дещо нагадують план уроку у загальноосвітній школі чи семінарського заняття у ВНЗ, де викладач визначає основні етапи заняття (вступної, основної та заключної частин) та описує використані форми і методи навчання, проте є й суттєві відмінності. Оскільки проектування таких карт є багатокомпонентним, творчим, інноваційним процесом у професійній діяльності педагога, то їхнє змістове наповнення характеризується варіативністю і залежить від основної мети, яку визначає викладач, впроваджуючи медіатехнології у професійну підготовку, загального рівня його медіакультури і готовності студентів до використання медіазасобів як додаткових навчальних джерел у процесі професійної підготовки у ВНЗ.

Отже, як показує досвід упровадження, основна схема розробленого нами спец-

курсу з опанування основ медіакомпетентності може бути використана у професійній підготовці майбутніх фахівців не лише нафтогазового профілю, а й інших технічних спеціальностей. Через те, що

деякі змістові блоки спецкурсу мають варіативний характер, вони передбачають подальшу розробку та удосконалення відповідно до основних завдань професійної підготовки у технічному ВНЗ.

Література

1. Балабанова К. Є. Формування професійно-комунікативної компетенції магістрантів технічних спеціальностей у вищих навчальних закладах : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Катерина Євгенівна Балабанова. – К., 2011. – 229 с.
2. Казаков Ю. М. Педагогічні умови застосування медіаосвіти в процесі професійної підготовки майбутніх учителів : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Юрій Миколайович Казаков. – Луганськ, 2007. – 240 с.
3. Онкович Г. В. Медіадидактична теорія освіти й медіаосвіти / Г. В. Онкович // Проблеми освіти : наук. збірник. – К., 2011. – Вип. 66. – Ч. II. – С. 181–186.
4. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навчальний посібник / М. М. Фіцула. – К. : Академвидав, 2006. – 351 с.
5. Леготина Н. А. Педагогические условия подготовки студентов университета к реализации медиаобразования в общеобразовательных учреждениях : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Наталия Александровна Леготина. – Курган, 2004. – 172 с.

Резюме

• У статті розглянуто основні змістові блоки інтегрованого спецкурсу з основ медіакомпетентності для студентів технічних спеціальностей, визначено його мету, завдання та оптимальні способи впровадження у професійну підготовку студентів технічних спеціальностей на прикладі ВНЗ нафтогазового профілю.

• В статье рассмотрены основные содержательные блоки интегрированного спецкурса по основам медиакомпетентности, обозначены его основные цели и задачи, определены оптимальные пути интеграции в профессиональную подготовку студентов технических специальностей на примере вуза нефтегазового профиля.

• The article highlights the most important content blocks of a special media literacy course integrated into the process of professional study of students in technical high schools. It summarizes its aims and tasks as well as some possible effective ways of its implementation.